

วิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการเสนอแนวคิดในเรื่องสั้น และนวนิยายของศิลา โคมฉาย

An Analysis of Ideas and Techniques in the Presentation of Ideas in the Short Stories and Novels by Sila Khomechai

ภณิดา จิตนุกูล (Panida Chitnukul)
จำเริญ แสงดวงแข (Jumrern Saengdounghae)
นิตา มีสุข (Nida Meesuk)

คำสำคัญ

1. แนวคิด 2. กลวิธีการเสนอแนวคิด 3. เรื่องสั้นและนวนิยายของศิลา โคมฉาย

คำนำ

เรื่องสั้นและนวนิยายเป็นวรรณกรรมที่สร้างความบันเทิงและส่งเสริมให้ผู้อ่านมีความรู้ ความคิด มีคตินิยม
ในการดำเนินชีวิต ช่วยพัฒนาและช่วยยกระดับจิตใจของผู้อ่านได้ เพราะมีการสอดแทรกเรื่องราวแนวคิดต่างๆ ไว้
วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นได้รับความนิยมจากผู้อ่านอย่างแพร่หลาย ทั้งนี้เพราะผู้อ่านใช้เวลาในการอ่านน้อย
แต่ได้รับสันทัดมากภายในเวลาอันสั้นและถือเป็นวรรณกรรมรูปแบบหนึ่งที่เสนอปัญหาตลอดจนแนวคิด

มหาวิทยาลัย หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
(อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
(อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์)

ได้หลากหลาย รวดเร็ว และเด่นชัด (จารี กาลดิษฐ์ ทิพรรัตน์. 2532) แนวคิดที่พบในเรื่องสั้นและนวนิยายส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้อ่าน เนื่องจากนักเขียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม เมื่อสร้างสรรค์วรรณกรรมจึงมักจะสะท้อนภาพของสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม มานำเสนอให้ผู้อ่านได้ศึกษาการดำเนินชีวิตของคนในสังคม เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมในปัจจุบัน

ศิลา โคมฉาย หรือนายวินัย บุญช่วย เป็นนักเขียนซึ่งได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ของประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2536 จากหนังสือรวมเรื่องสั้นชุด “ครอบครัวกลางถนน” และชนะการประกวดรางวัลหนังสือดีเด่นกลุ่มหนังสือรวมเรื่องสั้น พ.ศ. 2536 ของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ศิลา โคมฉาย เป็นนักเขียนที่ประสบผลสำเร็จ งานเขียนมีคุณภาพเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายทั้งเรื่องสั้น นวนิยาย บทความและสารคดี เรื่องสั้นที่จัดพิมพ์รวมเล่ม ได้แก่ พันธะแห่งเสรีภาพ ครอบครัวกลางถนน แล้วผลิตพันธุ์หมิ่นรักและชะตากรรมและนักเล่าเรื่อง งานเขียนประเภทนวนิยาย ได้แก่ ในกรงเล็บ ผืนทะเลแดด และทางเสือ ซึ่งเป็นนวนิยายที่ได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศหลายภาษา อีกทั้งได้รับคัดเลือกให้เป็นหนังสือประกอบการเรียน เนื่องจากมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง มีคุณค่าน่าอ่าน สามารถตีความได้หลากหลาย มีแก่นกว้างเป็นลักษณะสากล ต่อยอดความคิดของผู้อ่านให้กว้างไกลได้หลายแง่มุม (กอบกุล อิงคุทานนท์, 2540) กล่าวได้ว่า ศิลา โคมฉาย เป็นนักเขียนที่สร้างผลงานอย่างมีคุณภาพมีความคิดสร้างสรรค์ ใช้ภาษาประณีตเหมาะสมกลมกลืนรวมทั้งเสนอแนวคิดหลากหลาย เป็นผู้หนึ่งที่มีผลงานยอดเยี่ยมควรแก่การศึกษาวิเคราะห์ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความสุขุมรอบคอบในการสร้างสรรค์ ผลงานสามารถถ่ายทอดประสบการณ์การใช้ชีวิตในชนบทและในเมืองหลวงได้อย่างดีเยี่ยม นอกจากจะมีความเป็นเลิศในด้านศิลปะการใช้ภาษาแล้วยังมีความเด่นชัดในด้านการนำเสนอแนวคิดและมีกลวิธีการเสนอแนวคิดต่างๆ ผ่านงานเขียนอย่างชัดเจน สามารถเสนอแนวคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์สังคมได้อย่างน่าสนใจ ผู้อ่านสามารถนำแนวคิดต่างๆ มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตได้ จึงทำให้งานเขียนของเขามีคุณค่า น่าสนใจ ตลอดจนประเทืองสติปัญญาของผู้อ่าน

ด้วยสาเหตุแห่งความสำคัญดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาแนวคิดและกลวิธีการเสนอแนวคิดในเรื่องสั้นและนวนิยายของ ศิลา โคมฉาย เพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมปัจจุบัน เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาวิชาวรรณกรรมไทยในปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

รวบรวม ศึกษาประวัติ บทวิจารณ์งานประพันธ์และผลงานของศิลา โคมฉาย ทั้งเรื่องสั้นและนวนิยายที่ตีพิมพ์และรวมเล่มเผยแพร่ตั้งแต่ พ.ศ. 2532 ถึง พ.ศ. 2544 จำนวน 8 เล่ม ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแนวคิด กลวิธีการเสนอแนวคิด ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขอบเขตการศึกษาและนำเสนอผลการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากการศึกษา พบว่า ศิลา โคมฉาย ได้เสนอแนวคิดและกลวิธีการเสนอแนวคิด ดังนี้

1. แนวคิด เสนอแนวคิด ดังนี้

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับสังคม ศิลา โคมฉาย มีแนวคิดที่ชนบทเป็นแหล่งที่สงบร่มเย็นมีความเป็นธรรมชาติ ผู้คนดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย พึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการดำรงชีวิต ปัจจุบันมนุษย์ต้องต่อสู้กับปัญหาต่างๆ

จึงเกิดความเครียดกลายเป็นปัญหาสุขภาพจิตปัญหาความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ที่ทำทุกอย่างเพื่อผลประโยชน์ของตน และพวกพ้อง โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายและความถูกต้อง มนุษย์ควรปรับตัวตามสภาพของสังคม แต่ทั้งนี้ควรอยู่ในกรอบของความถูกต้อง ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน พอใจในความเป็นอยู่ของตนเอง และเห็นว่าการศึกษาคือเรื่องสำคัญ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ สติปัญญา ปัจจุบันเป็นการศึกษาเพื่อยกระดับของตนเองมากกว่านำความรู้ไปพัฒนางานหรือชุมชน และเห็นว่าการพัฒนาทางสังคมเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้การดำรงชีวิตของมนุษย์มีความสะดวกสบายขึ้น แต่อาจทำให้วิถีชีวิตและจิตใจของมนุษย์เปลี่ยนแปลงได้หากนำมาใช้ไม่ถูกต้อง ซึ่งสะท้อนในเรื่องสั้นเรื่องบทเพลงที่ไร้เสียง ไอหมอก ขาซ้ายของแม่ ดอกเลือด มืดของนาย ครอบครัวยกกลางถนน แล้วเมล็ดพันธุ์มิหยั่งราก สะท้อนในนวนิยาย เรื่อง ทางเสือ ในกรงเล็บ และ ฝนทะเลแดด

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ศิลา โคมฉาย มีแนวคิดว่า รัฐบาลควรส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และเข้าใจในหลักการของการปกครองระบอบประชาธิปไตยเนื่องจากการปกครองที่ดี มีแนวคิดว่าการระบอบนายทุนเป็นระบบเศรษฐกิจที่มุ่งแสวงหากำไรสูงสุดโดยมิได้คำนึงถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ส่งเสริมการแข่งขันกันเพื่อแสวงหากำไร ด้านประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐช่วงเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 มีแนวคิดที่ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐส่วนหนึ่งใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ผิด ไร้มนุษยธรรม ข่มขู่ และทำทารุณต่อนักศึกษา ประชาชนที่ไม่มีทางสู้ ประชาชนและนักศึกษาไม่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น ไม่ได้รับความเป็นธรรม และเห็นว่าบุคคลที่มีอุดมการณ์เดียวกันจะมีความคิด ความรัก ความเข้าใจ เห็นใจ เอื้ออาทรต่อกันตลอดจนมีเป้าหมายของชีวิตที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งสะท้อนในเรื่องสั้น เรื่อง เทพธิดา สัตว์ เด็กหัวขี้เลื่อยกับกระต่ายท่อน้ำสี มโนกรรม ผี ลอยตัว สะท้อนในนวนิยาย เรื่อง ฝนทะเลแดด

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อด้านวัฒนธรรม ศิลา โคมฉาย มีแนวคิดว่า ปัจจุบันคนไทยสมัยใหม่นิยมวัตถุนิยมมากขึ้น ไม่รู้จักเพียงพอและทำทุกอย่างเพื่อให้ได้สิ่งที่ตนต้องการโดยปราศจากสำนึกควรอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้เพื่อเป็นแบบอย่างกับเยาวชน และเห็นว่าปัจจุบันคนส่วนใหญ่ละเลยไม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งสะท้อนในเรื่องสั้น เรื่อง ขาซ้ายของแม่ ผู้เข้าใจ ลอยตัว แผลบนแผ่นอก ครอบครัวยกกลางถนน หรือ...ไม่มีใครรู้ สะท้อนในนวนิยาย เรื่อง ในกรงเล็บ ฝนทะเลแดด ด้านความเชื่อ มีแนวคิดว่ายศศาสตร์เป็นความเชื่อที่ยังคงมีอิทธิพลต่อสังคมไทย ยามอัปมงคลทางออกในชีวิตผู้คนมักพึ่งพิงส่วนอำนาจภูตผีและเรื่องโชคลางนิมิตฝันเป็นความเชื่อของคนในสังคมที่ตกทอดมายาวนานเป็นความเชื่อส่วนบุคคลส่วนมากจะเน้นหนักไปในทางที่ไม่ดีมากกว่าด้านเคล็ดและการแก้เคล็ดนั้นเป็นความเชื่อที่คนส่วนใหญ่เชื่อและปฏิบัติตามกันมาไม่ก่อให้เกิดความเสียหายใดๆ ต่อผู้ปฏิบัติ ควรใช้สติปัญญาพิจารณาแยกแยะให้ได้ว่าสิ่งใดควรประพฤติปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนในเรื่องสั้น เรื่อง ฟาค่า บนเส้นทางมืดบอด ชาก ไอหมอก ผี เหนือลำนํ้า หน้าต่าง

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว ศิลา โคมฉาย มีแนวคิดว่าครอบครัวแตกแยกเป็นปัญหาที่พบมากในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เกิดจากความขัดแย้งและไม่เข้าใจกัน การมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ การอบรมเลี้ยงดูตลอดจนสภาพของสังคมที่แตกต่างกัน พ่อแม่ควรเอาใจใส่และอบรมเลี้ยงดูลูกด้วยตนเอง นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาเป็นสิ่งสำคัญ เพราะสามีภรรยาควรมีความรักความเข้าใจ เชื่อใจกัน เป็นกำลังใจคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งนี้บุคคลอื่น ๆ ในครอบครัวควรมีความรักความเข้าใจกันเพราะความรักเป็นสิ่งที่ดีงามควรร่วมมือกันแก้ปัญหาต่างๆ ตลอดจนให้อภัยซึ่งกันและกันเพื่อความสงบสุขของครอบครัว ซึ่งสะท้อนในเรื่องสั้น เรื่อง รุ่งพระจันทร์ในกระแสร่ายวน คินเห็บหนาว ถ้าผมเป็นพ่อ ดอกเลือด แล้วเมล็ดพันธุ์มิหยั่งราก บนหนทางแห่งความรัก การเดินทางของชายวัยกลางคน

2. กลวิธีการเสนอแนวคิด พบว่า ศิลา โคมฉาย ใช้กลวิธีการเสนอแนวคิด ดังนี้

2.1 การเสนอแนวคิดผ่านตัวละคร โดยเสนอแนวคิดผ่านตัวละคร 3 ด้าน คือ การเสนอแนวคิดผ่านกระแสนึกของตัวละคร การเสนอแนวคิดผ่านการบรรยายบุคลิกลักษณะของตัวละคร และการเสนอแนวคิดผ่านบทสนทนาของตัวละคร

2.2 การเสนอแนวคิดผ่านชื่อเรื่อง ใช้กลวิธีในการนำเสนอ 2 ลักษณะ คือ การเสนอแนวคิดผ่านชื่อเรื่องโดยตรงและการเสนอแนวคิดผ่านชื่อเรื่องโดยนัย

2.3 การเสนอแนวคิดผ่านฉาก เสนอแนวคิดผ่านฉาก 3 ลักษณะ คือ การเสนอแนวคิดผ่านฉากที่เป็นสถานที่ การเสนอแนวคิดผ่านฉากที่เป็นเวลา และการเสนอแนวคิดผ่านฉากการดำเนินชีวิตของตัวละคร

2.4 การเสนอแนวคิดผ่านสัญลักษณ์

อภิปรายผล

แนวคิดและกลวิธีการเสนอแนวคิดในเรื่องสั้นและนวนิยายของศิลา โคมฉาย เป็นวิธีการที่ศิลา โคมฉาย นำมาใช้ทำให้เรื่องสั้นและนวนิยายน่าสนใจและชวนติดตาม

ในประเด็นของแนวคิดนั้น เป็นการเสนอแนวคิดต่างๆ ที่ปรากฏในเรื่องสั้นและนวนิยายจากมุมมองและประสบการณ์ของศิลา โคมฉาย 4 แนวคิด คือ แนวคิดเกี่ยวกับสังคม แนวคิดเกี่ยวกับการเมืองและการปกครอง แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อและวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว แต่ละแนวคิดจะมีแนวคิดย่อย ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่อง สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาต่างๆ ของสังคม และเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ เนื่องจากเสนอภาพชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมและความเชื่อของคนในสังคม มองเห็นปัญหาของชาวชนบทและสังคมเมือง ซึ่งปัญหาเหล่านี้ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนเพื่อให้ประชาชนมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

กลวิธีการเสนอแนวคิดนั้นผู้วิจัยเห็นว่ามีความน่าสนใจ คือ ศิลา โคมฉาย สามารถใช้ทัศนะและประสบการณ์จริงในชีวิตของตนมาช่วยในการสร้างเรื่องและบรรยายให้ผู้อ่านมองเห็นภาพได้ชัดเจน โดยเฉพาะภาษาและกลวิธี เช่น นวนิยาย เรื่อง “ทางเสือ” มีการบรรยายฉากในป่า การบรรยายความรู้สึกของนายพรานที่หลงป่าและกลัวเสือได้เหมาะสม เรื่องสั้น เรื่อง “ครอบครัวกลางถนน” สะท้อนปัญหาของระบบการจราจรและการใช้ชีวิตของคนในสังคมเมือง ปี 2536 ส่วนนวนิยาย เรื่อง “ฝันทะเลแดด” สะท้อนภาพและความคิดเกี่ยวกับระบบการเมืองที่ไม่ชอบธรรมผ่านความคิดเห็นของตัวละคร

เอกสารอ้างอิง

กอบกุล อิงคุทานนท์. (2540). “ความเหมือนในความต่างของทางเสือ,” ใน ทางเสือ. หน้า 95-103.

พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : มิ่งมิตร.

จารี กาลดิษฐ์ ทิพรรัตน์. (2532). การศึกษาปัญหาสังคมชนบทภาคใต้ที่ปรากฏในเรื่องสั้นไทยซึ่งตีพิมพ์ในช่วงปีพ.ศ.2516-2519. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา.

ภณิดา จิตนุกุล. (2547). วิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการเสนอแนวคิดในเรื่องสั้นและนวนิยายของศิลา โคมฉาย. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.